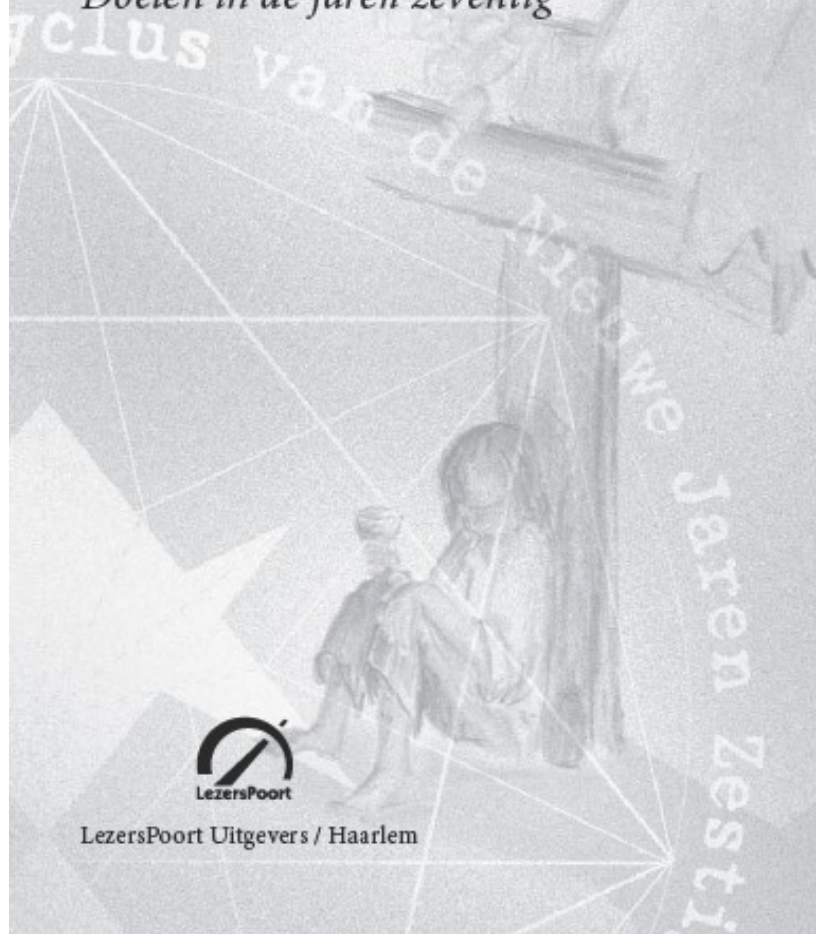

David Grabijn

Rioja voor de ziel

Doelen in de jaren zeventig

LezersPoort Uitgevers / Haarlem

Inhoud

Vooraf van de uitgever:
Knagende jaren 7

1	1974	9
2	Perpignan	18
3	Barcelona	29
4	Logroño	43
5	Tibbon	53
6	Shams	66
7	Alonso	76
8	Naar Toledo	87
9	Montalbán	95
10	Toledo	101
11	Sevilla	108
12	Rätz	119
13	Manes	127
14	Juan	139
15	Uit Sevilla	145
16	Alhendín	150
17	Valencia	156
18	Carmen	158
19	Uit Valencia	164
20	Granada	169
21	Levensdoelen	179
22	Alhambra	183
23	Thuis	185
	Aantekeningen bij elk hoofdstuk	189
	Nawoord van de schrijver	202
	Korte bio	204

Vooraf

Knagende jaren

Wie zich in de jaren zestig jong voelde, sloeg nieuwe wegen in. Het was een periode van experimenteren en van het afschudden van oude kaders. Maar daarmee waren niet alle problemen opgelost. In de jaren zeventig kwam daarom veel in de lucht te hangen. Waar was het richtsnoer voor de zachte revolutie? Wat er nog aan ideologie en geloofsovertuigingen restte, liep langzaam leeg, als te hard en te langdurig opgepompte ballonnetjes. De kerken liepen op die manier leeg en ook de 'linkse kerk' zag haar gelovigen deserteren, toen de oorlog in Vietnam afliep en de arbeiders massaal in eigen luxe auto's gingen rondrijden. De staat tuigde zijn zorgsystemen verder op, maar dat ging misschien eerder om nagekomen speeltjes van ex-kerkgangers dan om een nieuw geloof.

Wat moest je doen in die naoorlogse jaren, als je de jaren vijftig, je ouders, de school en ook nog de jaren zestig te boven was gekomen? Waren er bepaalde contouren? Gloorde er iets? Ja, er ontkiemden vooral twee gewassen: de zelfontplooiing en het amusement. De massale zelfontplooiing was nieuw. Er ging van alles groeien en bloeien. Dat ging van de doe-het-zelfklusser via emancipatie en democratisering naar bij wijze van spreken een cursus boeddhistische meditatie. Ook het amusement werd van een tak tot een flink bos met vele bomen: apparaten hoefden niet alleen meer nuttig te zijn, ze mochten ook beeld en geluid weergeven. Alles werd leuker gemaakt. Eten en drinken, bijvoorbeeld, dienden niet meer vooral om honger en dorst te stillen, maar werden – ook weer vrij massaal – verheven tot het consumeren van producten die van steeds verder weg kwamen. Eigenlijk bleef alleen de liberale kerk fier overeind, althans voor zover het ging om de 'vrije' keuze om lekker van alles te gaan geloven en consumeren.

Toch bleef er in de jaren zeventig iets knagen. Als er geen gestaalde geloofskaders meer waren en als je je ook niet direct prettig voelde in de rijen van ANWB, Ikea of Consumentenbond, als je niet kon kiezen tussen de Rosé d'Anjou en de nieuwe Rioja in de supermarkt, als je zelfs geen milieuactivist of ontwikkelingswerker wilde worden, wat moest je dan? Er zat maar een ding op en dat was: zelf op zoek gaan. Ook als je niet zo duidelijk wist wat je zocht. Ook als je zelfs twijfelde aan het nut van dat zoeken. Maar gelukkig lonkte voorbij de horizon een nieuwe wereld van Duizend-en-een-nacht, bevolkt met tovenaars, spitsboeven, wonderdoeners en schone mannen en vrouwen en voorzien van elixers en andere dingen die minstens even spannend leken als al die nieuwe producten in de winkels thuis. Lees het in Rioja voor de Ziel!

De uitgever

ps. Achterin het boek staan aantekeningen per hoofdstuk voor mensen die onbevangen aan dit boek zijn begonnen, maar hier en daar stuiten op bijvoorbeeld Franco, Falange, Faust of Flamenco en er een kleinigheid over willen weten.

1 1974

Een Volkswagen Kever stopte een eindje voorbij mijn rugzak aan de kant van de weg. De bestuurster draaide het raampje omlaag.

‘Waar moet je heen?’

Ik hield haar het bordje voor.

‘Kun je niet praten?’

‘Jawel. Ik ga naar Parijs.’

‘Zo, je kunt tot Dordrecht meerijden. Leg je rugzak maar op de achterbank.’

Op het Hoofddorpplein was ik uit lijn twee gestapt. Ik had me aan het begin van de vierbaansweg naar Den Haag opgesteld, in mijn linkerhand een bordje ‘Rotterdam’. De zon scheen in een haast wolke-loze septemberlucht. Ik was klaar om Amsterdam achter me te laten.

Ik was blij dat ik zat. De vorige avond was het laat geworden. De avonden daarvoor ook. Afscheid nemen kon ingewikkeld zijn. Mijn vrienden reddden zich wel als ik er niet was. Maar bij mijn vriendinnen lag dat anders. De een wilde mee, de ander was kwaad. Een derde zei niets. Ik zei dat ik er gewoon even tussenuit moest. Met Leonie was het anders. Van haar nam ik geen afscheid.

‘Heb je lang staan wachten?’ De vrouw aan het stuur van de Kever was geheel in het zwart gekleed. Ik schatte haar op eind dertig.

‘Nee, een halfuur, misschien drie kwartier. Het is goed weer, het maakt niet uit.’

‘Student?’

‘Eh, ja. Heeft u ook gestudeerd?’

‘Ja, lang geleden. Mooie tijd was dat. Vind jij het leuk om te studeren?’

‘Gaat wel.’

‘Je klinkt niet enthousiast. Wat studeer je?’

‘Oh, filosofie. Veel boeken lezen. Ik weet niet of ik er wel mee door-ga.’

‘Waarom niet? Vind je het niet praktisch genoeg? Is het te moeilijk?’

‘Nee. Maar ik wil misschien liever wat anders doen. Alleen weet ik nog niet wat.’

‘Heb je vakantie? Of ga je alleen maar een paar dagen naar Parijs?’

‘Zoiets. Rijdt u dit stuk vaker?’

Zo praatten we een tijdje. Ze was advocate op een groot kantoor. Haar man was ook advocaat. Ze gaf me nog wat tips over Parijs en de tijd ging snel voorbij. Gelukkig was ik eindelijk onderweg. Ik kon soms erg opzien tegen weggaan. Eigenlijk wilde ik naar Spanje, misschien oversteken naar Marokko. Parijs was niet meer dan een tussenhalt.

Bij de Belgische grens vond ik een vrachtwagenchauffeur die naar Parijs ging. Dat was puur geluk. Ik klom dankbaar in de cabine. Daar was de herrie van de motor en de radio oorverdovend, maar met gebaren en hard schreeuwen lukte het ons om een paar zinnen uit te wisselen. De chauffeur, een kleine man met een snor en dikke armen, had een zoon die nu in Afghanistan was. Die was daar dwars door Joegoslavië en Turkije helemaal heen gelift. De man lachte er wat ongemakkelijk bij, maar er was in zijn gelaatsuitdrukking ook iets van respect. Ik knikte en klapte in mijn handen om hem geluk te wensen met zo'n zoon. Ik zat hoog boven de weg en staarde naar de groene velden die tussen de bomen langs de weg voorbijschoven.

Eenmaal op reis was het bewustzijn anders; een trance wilde ik het niet noemen, maar het kwam in de buurt. Het leven was een stuk eenvoudiger, omdat alles in het teken stond van de reis.

Het kostte me moeite terug te denken aan wat ik achter me had gelaten, de mensen die ik kende, mijn familie, de spullen. Ik had boeken en kleren bij vrienden opgeslagen. De woning die ik te leen had, zou aan iemand anders toevallen. Maar toch, toen ik mijn ogen even dichtdeed, wegsoesde bij het stampen en razen van de zware vrachtwagenmotor, werd ik wee in mijn maag. Dat had met Leonie te maken, zij liet zich niet verdringen. Maar ik wilde er niet bij stilstaan.

Ergens tussen Antwerpen en Brussel begon mijn chauffeur met de radio mee te zingen. Hij haalde rappend uit en op de een of andere

manier vond ik het wel aandoenlijk. Ik knikte hem vriendelijk toe. Vlak bij Brussel zag ik ineens het Atomium, die grote futuristische constructie, en ik wist niet hoe het kwam, maar ineens wilde ik uitstappen. Ik schreeuwde naar de chauffeur dat ik eruit wilde. Het pleitte voor hem dat hij zijn schouders ophaalde en zijn zware truck aan de kant zette. Het pleitte nog veel meer voor hem dat hij me duizend Belgische franken meegaf en mijn protesten wegwuifde. Ik dacht zelfs dat hij me aankeek met iets van afgunst in zijn ogen over zoveel vrijheid en impulsiviteit.

Ik zwaaide naar hem en dronk even later filterkoffie in een cafeetje. Daarna nam ik een bus naar het centrum. Het zal toen een uur of vier in de middag zijn geweest. In de buurt van een groot plein viel er een pocketboek uit een zijvak van mijn rugzak op straat: *Inleiding in zen* door Alan Watts. Een meisje riep me en raapte het voor me op. Ze heette Thelma en hoorde bij een groepje jonge mensen van een soort bijbelclubje. Ze was heel aardig en nodigde me dringend uit om naar hun verenigingsgebouw te komen om daar wat warmes te drinken en eventueel wat te praten over het leven of over andere dingen. Ik had het bijna gedaan, maar ik dacht niet dat het iets voor mij was.

Verderop kwam ik een jongen tegen die gitaar speelde. Ik raakte met hem aan de praat en hij nam me uiteindelijk mee naar de plek waar hij verbleef, een mooi huis in art-decostijl. Er woonden allerlei mensen. Ik kocht een zak patat voor hem en hij wees me een plek op de grond in het souterrain waar ik mijn slaapzak kon uitrollen.

De volgende dag stonden we laat op. In het huis werd muziek gemaakt en ik ontmoette aardige mensen. 's Middags besloot ik toch verder te gaan. Ik moest richting Mons, maar kwam niet op de goede uitvalsweg terecht. Voor mijn gevoel ging de weg te veel naar het oosten. Ik kreeg een lift van een busje met spullen voor een lichtshow. De mensen die erin reden, zaten allemaal zwaar te blowen en er werd veel gelachen. Ik was onrustig omdat we volgens mij niet de goede kant uitgingen en omdat ik te misselijk was om te kunnen meeroken. Het was een grijze dag en vanuit het busje had ik uitzicht op donkere heuvels. Ze nodigden me uit om 's avonds de show mee te maken. Ik wilde eigenlijk proberen nog naar Parijs te komen, maar ik liet me overhalen om te blijven. De show was in een groot huis in de Ardennen en ik staarde urenlang naar vloeistofprojecties bij harde muziek. De ochtend daarna zette iemand me af op de weg naar Mons.

Onderweg stond een file. Het duurde allemaal zo lang, dat ik de man bij wie ik in de auto zat, vaarwel zei en langs de rij auto's naar voren begon te lopen. Ik moest wel twee kilometer afleggen voordat ik bij de kop van de stoet kwam. Er zat een gat in de weg. Ik mocht gelukkig bij een vrachtwagenchauffeur in de cabine klimmen. Hij moest de goede kant op, maar helaas niet verder dan Cambrai. Ik sliep daar bij de snelweg in het gras onder een boom. Voordat ik mijn reis voortzette, liep ik eerst een uur om een bakker te vinden. Daarna moest ik weer een uur teruglopen naar de weg.

Een paar dagen later was ik in Nevers, onder Parijs. Inmiddels had ik een Duits meisje ontmoet dat juist uit Engeland kwam en zich afvroeg of ze naar huis zou gaan. Ze heette Waki en we leefden een paar dagen als broer en zus in de jeugdherberg ter plaatse. Ik had heimwee naar Leonie. Nevers was een desolaat stadje met heel weinig mensen op straat. Ik moest denken aan de film *Hiroshima mon amour*, waarin beelden zaten van Nevers. Ik had nog in een werkgroepje gezeten dat die film moest analyseren. De film had ik twee keer gezien en ik werd er beide keren draaijerig van, zonder dat ik er een touw aan vast kon knopen. Maar dat gaf niet, het belangrijkste was dat je de bijeenkomsten niet te vaak verzuimde.

In de jeugdherberg was ook een neger. Hij was jong en enorm rustig, ik bened hem om zijn onverstoorbaarheid. Met zijn drieën speelden we de halve dag kaart. Eenendertigen. Geen moeilijk spel. Op een gegeven moment ging dat automatisch. Af en toe liepen we naar de rivier en de lange brug over de Loire. Het waren saai maar toch prettige dagen. Op een avond sprak ik met mensen die over het kanaal langs het stadje naar Orléans voeren. Ik mocht mee. Waki bleef liever achter bij onze zwarte vriend.

De tocht over het kanaal was nog vrediger dan het verblijf in Nevers. We voeren heel traag in wandeltempo, maar na twintig sluisen had ik het wel gehad. Ik klom op de tweede dag met mijn rugzak van boord en kwam na vier of vijf liften in Orléans aan.

Via Bordeaux kwam ik op de weg naar Toulouse en na een prachtige rit in het donker over bochtige bergwegen, bereikte ik Perpignan. De man met wie ik meereed, een vertegenwoordiger in een Simca, moest in de buurt zijn en hij zette me af aan de stadsgrens met een gebaar waaruit ik opmaakte dat ik maar een klein stukje hoefde te lopen.

Ik voelde me hier in de buurt van de Pyreneeën beter op mijn

Aantekeningen

bij elk hoofdstuk

Je vindt hier per hoofdstuk, voor zover van toepassing, op alfabetische volgorde een aantal namen en begrippen iets nader verklaard.

De hoofdpersonen in dit verhaal uit 1974 zijn de zoekende Rico, de halve sjamaan don Alonso Ischlèr, de priester/activist Juan Perez, de koopman Salomo ibn Tibbon, de mysticus/zakenman Shams al Falasifa, de wijnhandelaar Pedro Ratz en het meisje Carmen Sanchez.

1 1974

Atomium: 100 meter hoog model van ijzermolecuul met negen grote bollen, voor de wereldtentoonstelling van 1958. Vanaf 2006 gerestaureerd.

Hiroshima mon amour: film (1959) van Resnais naar scenario van Marguerite Duras (geboren in Vietnam) over Franse vrouw die in Nevers verliefd was op Duits soldaat en in Hiroshima een Japanse architect tegenkomt die de atoombom heeft overleefd.

Hoofddorpplein: in Amsterdam was daar toen de eindhalte van tramlijn twee. Aan het eind van de Aalsmeerweg begon de rustige vierbaanssnelweg naar Wassenaar en Den Haag.

Jehova's getuigen: christelijke, niet-kerkelijke beweging die huis-aan-huis kwam preken dat het einde der tijden in 1975 beslist zou aanbreken en daarbij hun orgaan De Wachtstoren aanprees.

Wittgenstein: Er is weliswaar iets onzegbaars, etc. Tractatus logico-philosophicus.

3 Barcelona

Allende, Salvador: in 1970 gekozen als eerste marxistisch staatsvoofd in Zuid-Amerika, vermoord bij rechtse staatsgreep in 1973.

Anarchisme: stroming uit de negentiende eeuw tegen dwang en overheersing, tegen de staat en de grote ondernemingen en voor het individu en het belang van het volk. Bakoenin (1814-1876), Kropotkin (1842-1921), Proudhon (1809-1865), Stirner (1805-1856) zijn enkele belangrijke namen. De methodes liepen uiteen van bomaanslagen

Nawoord

De jaren zeventig zijn een tijd van het zoeken naar vorm. Ten eerste waren de oude vormen in de jaren zestig bij het grof vuil gezet. Ten tweede waren voor veel jongeren nieuwe vormen verdacht of beknelend. Ten derde was het niet hebben van een vorm aantrekkelijk. Het was een tijd waarin 'later' voor onbepaalde tijd werd uitgesteld. Een carrière was misschien niet zo belangrijk. Ten vierde waren er artistieke, filosofische en spirituele stromingen die het 'vorm-loze' aanprezen als nastrevenswaardig, zoals het boeddhisme, de abstracte kunst en moderne psychotherapie: je leeft hier-en-nu, de rest is illusie. Deze laatste opvatting is trouwens ook in latere jaren nog behoorlijk blijven nazigen.

Sommigen bleven bezig met het afbreken van oude vormen, door bijvoorbeeld politiek actief te zijn. Anderen gingen aan de slag met alternatieven, maar een grote middengroep zag het vrijblijvend zoeken naar vormen en het niet-gebonden zijn als misschien wel een bevredigende manier van leven.

Rico ging op reis in 1974. In Portugal en Griekenland waren de dictaturen verdwenen. Franco liep op zijn eind. De immigratie van gastarbeiders en hun familie uit de landen rond de Middellandse Zee was in de jaren zestig goed op gang gekomen. In de jaren zeventig liep de Vietnamoorlog af, vielen de Russen Afghanistan binnen, werd Allende vermoord, trad Nixon af, werd de eerste reageerbuisbaby geboren, brak in Iran de islamitische revolutie uit, had je Pol Pot en Nicaragua en München en gebeurde er verder natuurlijk een heleboel dat vandaag de dag nog steeds zijn invloed heeft.

Rico wilde niet aan de kant blijven staan, maar zich ook niet zomaar binden aan een doel dat hem niets te zeggen had. Daarom moest hij eerst zichzelf vinden, ja, ik weet het, het klinkt vreselijk: zichzelf vinden. Toch bracht hij het er niet slecht vanaf. Hij moest onderscheid leren maken tussen zijn instincten (Alonso), zijn idealen (Juan), zijn mededogen (Tibbon), zijn spiritualiteit (Shams), zijn romantisch verlangen (Carmen), zijn gevoelens van tekortschieten en hebzucht (Frigola) en zijn talenten (Ratz).

Naar verluidt woont hij vandaag nog altijd in Spanje – als bedaagd inkoop van gunstig geprijsde kwaliteitswijnen voor supermarkten in andere Europese landen.

David Grabijn

In dezelfde serie van dezelfde auteur:

(vanaf najaar 2004 elk halfjaar een volgend, ook afzonderlijk te lezen, boek)

Madelena's Bed

Het mythisch voorspel / De Tweede Wereldoorlog

Rome's Schroevendraaiers

Afbrokkelende structuren / Jaren vijftig

Ringo's Testament

De essentie van de jaren zestig

De Pijnbank Van Het Geluk

De samenleving in therapie / Jaren tachtig

Garage Tibet

Ondernemers op pad / Jaren negentig

Mirrari's Redding

De toekomst is er al / De nieuwe eeuw